

POSTĘPOWANIE Z DZIECKIEM Z MUTYZMEM

Mutyzm wybiórczy jest to zaburzenie w nadawaniu mowy o podłożu emocjonalnym. Przejawia się nie możliwością posługiwania się mową pomimo tego, że dziecko prawidłowo rozumie mowę. Najczęstszy wzorzec mutyzmu to pełna komunikacja z osobami z rodziny a brak komunikacji w relacjach z nauczycielami i rówieśnikami. Przyczyną mutyzmu może być przeżyty stres, traumatyczne zdarzenia albo zaburzenia w rozwoju emocjonalno- społecznym. Osobowość ucznia z mutyzmem charakteryzuje społeczny lęk, wycofanie się z relacji emocjonalnych i fizycznych, wrażliwość i upór, kontrolowanie i manipulowanie otoczeniem, nieśmiałość i agresja, negatywistyczne nastawienie do wszelkich propozycji.

Dziecko z mutyzmem wybiórczym zwykle trzyma głowę i ramiona do przodu, ma sztywny kręgosłup i napięte kończyny. Unika kontaktu wzrokowego, choć bacznie obserwuje otoczenie. Ma bardzo ubogą mimikę twarzy, ukrywa swoje uczucia pod maską obojętności i braku zainteresowania. Nauczyciel jest najlepszym terapeutą behawioralnym pierwszego kontaktu w pracy z dzieckiem z mutyzmem. Swoją postawą mobilizuje ucznia i stwarza mu warunki do pokonywania osobistych trudności. W kontakcie z uczniem trzeba:

- Dążyć do skracania kontaktu fizycznego (oswajać go ze swoją osobą, dążyć do nawiązania kontaktów fizycznych typu podanie ręki, poklepanie po ramieniu itp.).
- Dążyć do nawiązania kontaktu niewerbalnego. Oprócz kontaktu fizycznego bardzo ważny jest kontakt wzrokowy. Informacje powinny być przekazywane po nawiązaniu kontaktu wzrokowego, uczeń powinien śledzić mimikę nauczyciela.
- Wykorzystywać niewerbalne sposoby komunikacji: gestykulację, wyraz twarzy, postawę ciała itp. W zakresie odbioru informacji wykorzystywać wszystkie niewerbalne metody typu: pisanie, szkice, schematy, rysunki, pokazy, prezentacje, komunikatory online itp.
- Stosować prośby lub polecenia domagające się niewerbalnej odpowiedzi: podaj mi, połóż na biurku, pokaż mi to, napisz na tablicy itp.
- Stosować pytania wymagające gestu potakującego lub zaprzeczającego lub wymagające odpowiedzi zamkniętej typu: tak, nie.
- Eliminować objawy lęku, niepokoju, zmniejszać dystans przy wycofywaniu się z kontaktów ale działać w sposób ostrożny i dostosowany do aktualnej sytuacji.
- Zwiększać poczucie własnej wartości, dodawać odwagi i śmiałości w pokonywaniu lęku i podejmowanych działań w sytuacjach ocenianych przez ucznia jako trudne.

- Włączać ucznia do pozalekcyjnych form aktywności lub działań bezpośrednio nie związanych z nauką (koła zainteresowań, wspólne wyjście do kina, teatru, wycieczki, działalność wolontariatu).
- Nie rezygnować z aktywności werbalnej pomimo braku jakichkolwiek pozytywnych zmian w zachowaniu ucznia.
- W celu sprawdzenia poziomu wiadomości i umiejętności stosować wypowiedź pisemną lub inne niewerbalne wytwory pracy ucznia. W miarę możliwości wykorzystywać w pracy z uczniem multimedialne techniki i programy komputerowe.
- Stawiać jasne i precyzyjne oczekiwania wobec ucznia. Uprzedzać go o ewentualnych zmianach w dotychczasowej organizacji pracy szkolnej czy swoich oczekiwaniach.

Rodzicu jeśli twoje dziecko ma problemy z podejmowaniem swobodnych kontaktów werbalnych, to staraj się zidentyfikować jego trudności i znajdź profesjonalną pomoc. Na co dzień staraj się być blisko dziecka i jego problemów.

1. Powiedz mu, że rozumiesz, jak trudne jest dla niego mówienie i jesteś gotowy pomóc mu w pokonywaniu milczenia. Daj mu do zrozumienia, że może liczyć na twoją pomoc.
2. Szanuj wszystkie jego emocje i nie umniejszaj ich znaczenia. Nie stosuj wobec dziecka trików, sztuczek i forteli. Nie możesz stracić zaufania swojego dziecka.
3. Powstrzymaj się od zbyt entuzjastycznej reakcji na jego sukcesy. Chwalenie w obecności innych osób może wzmacniać napięcie i powodować regres.
4. Daj dziecku do zrozumienia, że dziecko jest dla ciebie ważne poprzez pytanie go o jego zdanie, dawanie przestrzeni do bycia, akceptacji jego problemów.
5. Traktuj je na równi z rodzeństwem. Nie porównuj, nie oceniaj, nie faworyzuj. Odpowiednia dawka wyzwań i oczekiwań może sprawić, że poczuje swoją siłę.
6. Wspieraj dziecko w byciu samodzielnym. Wypośredkuj między postawą nadopiekuńczości i postawą rygorystyczną.
7. Nie pomijaj dziecka w rozmowach z innymi osobami, dawaj mu okazję do wyrażania siebie, nie tylko za pomocą słów, ale także poprzez np. gesty, mimikę, pisanie, rysowanie, itp.
8. Jeśli dziecko wciąż milczy, komentuj to, co się dzieje, opowiadaj mu, odzwierciedlaj jego uczucia, pokazuj mu, że jest dla ciebie ważne.
9. Nie obwiniaj się, jeśli dziecko nie rozmawia np. z członkami dalszej rodziny. Milczenie to objaw choroby, a nie okazywanie niechęci wobec kogokolwiek.
10. Bądź świadomy, że to co dla innych jest proste i naturalne może być wyjątkowo trudne dla twojego dziecka. Na przykład proste zwroty grzecznościowe typu „dzień dobry”, „dziękuję”, „przepraszam”, są szczególnie dla niego trudne, ponieważ skupiają uwagę innych osób.
11. Kształtuj w dziecku postawę osoby, która aktywnie bierze udział w kontaktach z innymi ludźmi. Jego milczenie wynika z lęku, a nie braku umiejętności lub chęci do obcowania z otoczeniem.

12. Unikaj rozmów na temat dziecka w jego obecności. Rozmawiaj z nauczycielami, terapeutami lub innymi osobami o trudnościach swojego dziecka na osobności.
13. Stale poszerzaj krąg osób, w towarzystwie których dziecko czuje się gotowe mówić, np. poprzez kameralne spotkania w domu (uzgadniaj z dzieckiem listę gości).
14. Dbaj o higienę układu nerwowego. Zapewnij dziecku wyciszenie, relaks, aktywność fizyczną, spokojny sen.
15. Dbaj o spokojną i akceptującą atmosferę domową: unikaj konfliktowych relacji, żartuj, wykorzystuj swoje poczucie humoru i relaksujące aktywności.

Opracowano na podstawie:

mutyzm, portal.pl

Mutyzm wybiórczy, Maria Bystrzanowska, Kraków, Impuls, 2017

Mutyzm, Zagadnienia teorii i praktyki, Anna Skoczek, Kraków WAM, 2017